

Володимир Маслійчук

У ПОЛОНІ
ПРИКОРДОНЬ
ТА НАРАТИВІВ

VOLODYMYR MASLIYCHUK

IN CAPTIVITY
OF BORDERLANDS
AND NARRATIVES

Studies on the History of Sloboda Ukraine
in XVII–XIX centuries

Publisher Oleksandr Savchuk
Kharkiv • 2021

Володимир Маслійчук

У ПОЛОНІ ПРИКОРДОНЬ ТА НАРАТИВІВ

Дослідження з історії
Слобідської України XVII–XIX ст.

Видавець Олександр Савчук
Харків • 2021

УДК 94(477.54/.62)"16/18"

М 31

Рецензенти:

Юрій Волошин (доктор історичних наук, професор кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Короленка)

Дмитро Кудінов (доктор історичних наук, професор кафедри педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти)

Маслійчук В. А.

М 31 У полоні прикордонь та наративів. Дослідження з історії Слобідської України XVII–XIX ст. / Володимир Маслійчук. — Харків : Видавець Олександр Савчук, 2021. — 300 с. — (Сер. «Слобожанський світ» ; вип. 16).

ISBN 978-617-7538-61-4

У книжці відображено політичну складову заселення Слобідської України, функціонування нестабільного прикордоння, особливості політичної інкорпорації місцевої еліти до загальноімперських структур. Особливу увагу відведено висвітленню родинного життя: ставлення до жінки, насильства у сім'ї XVIII ст., проблематики вивчення історії дитинства, шляхів і особливостей дорослішання у ранньомодерному соціумі. Щодо регіональних специфік розглянуто функціонування місцевих назв і самоназв у часи формування національного бачення української історії.

Для фахівців гуманітарного профілю, вчителів, студентів, краєзнавців, тих, хто цікавиться минулим.

УДК 94(477.54/.62)"16/18"

ISBN 978-966-2562-03-3 (серія)
ISBN 978-617-7538-61-4

© Маслійчук В. А., тексти, 2006–2021
© Видавець Олександр Савчук,
макет, 2021

ЗМІСТ

Історії на узбіччі. Передмова.....	9
---	----------

ПОЛІТИКА

Місце підписання Гадяцьких пунктів: нове прикордоння, невизначеність, конфлікти.....	17
---	----

Відгомін гетьманування Івана Виговського (1657–1659 рр.) на Слобідській Україні	33
---	----

Шляхом інкорпорації: колишня козацька старшина слобідських полків та Російська імперія 1765–1770 рр.	48
---	----

ЖІНКА ТА РОДИНА

Ставлення до жінки в Острогозькій провінції 60–70-х рр. XVIII ст.	69
Проблема історіографічного засвоєння історії регіону.....	73
Проблематика жіночої історії другої половини XVIII ст.	79
Українське населення під впливом інших культурних типів (міжетнічні взаємини та модернізація)	81
Реформи устрою та родинні відносини	89
Вияви патріархальності суспільства: чоловіче насильство.....	98
Патріархальність та випадки «снохацтва»	104

Жіночий бунт	108
Висновки.....	111
<i>Додаток 1. Відомість про незаконнонароджених дітей в Острогозькій провінції 1769–1770 рр.</i>	<i>113</i>
До історії родинної конфліктності.	
Насильство у родині на Лівобережній та Слобідській Україні у другій половині XVIII ст.	119
Особливості родинного життя та причина конфліктності у родинах	23
Чоловік — жінка.....	127
Батьки — діти.....	130
Свекор (свекруха) — невістка	134
Теща (тесть) — зять.....	136
Брати та сестри	138
Дорослі діти та мачуха	139
Родинна солідарність	141
Спроби контролю та подолання родинних конфліктів державою	141
Висновки.....	148

ДИТИНА, ПІДЛІТОК, ДОРОСЛІШАННЯ

Дитина на Лівобережній та Слобідській Україні у другій половині XVIII ст.: до постави питання.....	151
---	-----

I. ДИТИНА В СУСПІЛЬСТВІ ТА КУЛЬТУРІ

Народини.....	156
Батьківство та материнство.....	158
Вік для дорослішання.....	160

Дитяча праця	162	
Догляд за дитиною	164	
Насильство над дітьми та небезпеки дитячого життя	165	
Сироти	166	
Проблема соціального розмежування	170	
II. ЗМІНИ В ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ		
Духовна освіта та секуляризація	172	
Світське наповнення освітнього процесу.....	175	
Суперечності освіти для шляхетської дитини	179	
«АРТИКУЛЬ о вызволені хлопца».		
Про цехові звичаї з фонду Харківської полкової канцелярії (1764 р.)	184	
«Мастерство до возраста» (ремесла та «учнівство» на Слобідській Україні 60-х – 90-х рр. XVIII ст.)		194
Ремісницька наука. Указ від 17 січня 1768 р.	198	
Стратегії підлітка у 80–90-ті рр. XVIII ст.	203	
Висновки.....	209	
Спостереження про вбрання підлітка в Харківському намісництві (1780-ті – 1790-ті рр.)		210
«Сюртук, бумага, молоко для больных».		
Забезпечення Харківського казенного училища та місцева спільнота 1798 р.	219	
Одяг «студента»	223	
Їжа.....	227	
Речі. Канцелярське приладдя.....	233	

ВІД РЕГІОНАЛЬНОГО ДО НАЦІОНАЛЬНОГО

«Від України до Малоросії»:

регіональні назви та національна історія.....	237
Україна як регіональна назва Слобідської України.....	246
Долання регіонального і поширення назви.....	254
БІБЛІОГРАФІЧНІ ЗАУВАГИ.....	264
SUMMARY.....	267
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК.....	272
ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК.....	291